Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2022-05-25

RS 2022-0260

Regionstyrelsen

Yttrande över promemorian Viktigt meddelande till allmänheten - en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1)

Föredragande regionråd: Irene Svenonius

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har remitterat promemorian Viktigt meddelande till allmänheten - en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1), till Region Stockholm för yttrande.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över Promemorian Viktigt meddelande till allmänheten - en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1).

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Regionrådsberedningens motivering

Det är av yttersta vikt för samhället att det finns fungerande kommunikationsvägar i händelser av kris och fara. Mot denna bakgrund är det bra att det har gjorts en översyn av systemet för Viktigt meddelande till allmänheten.

Utredningen föreslår ett förtydligande av vilken typ av bedömningar som myndigheter ska göra vid begäran av sändning av VMA. Sändning av ett VMA kan begäras när det finns fara för liv eller hälsa samt när det finns fara för omfattande skada på egendom eller miljö.

Regionrådsberedningen instämmer i regiondirektörens tjänsteutlåtande som tillstyrker utredningens förslag och bland annat lyfter fram det positiva med en tydliggjord ansvarsfördelning.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Sammanfattning - Promemorian Viktigt meddelande till allmänheten – en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1)

Irene Svenonius

Regionledningskontoret
Malin Örnjäger

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-05-03

RS 2022-0260

Regionstyrelsen

Yttrande över promemorian Viktigt meddelande till allmänheten - en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över Promemorian Viktigt meddelande till allmänheten - en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1).

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Justitiedepartementet har remitterat promemorian Viktigt meddelande till allmänheten - en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1), till Region Stockholm för yttrande. Utredningen föreslår en ny lag och förordning på området som ska reglera grunderna för VMA-systemet. Lagstiftningen kommer att peka ut vilka myndigheter som är behöriga att begära sändning av VMA. Förslagen förtydligar också den ordning som ska gälla för en sådan begäran.

Region Stockholm tillstyrker utredningens förslag som syftar till att tydliggöra ansvarsfördelning och vilken typ av bedömningar som myndigheter ska göra vid begäran av sändning av VMA.

Bakgrund

Varnings- och informationssystemet Viktigt Meddelande till Allmänheten (VMA-systemet) syftar till att kunna varna och ge vägledande information vid olyckor, svåra störningar i viktiga samhällsfunktioner och andra allvarliga händelser. VMA-systemet är inte ett enskilt tekniskt system utan kan beskrivas som en ordning för varning och information till allmänheten genom olika kanaler. Utredningens uppdrag har bestått i att göra en översyn av VMA-systemet och föreslå en sammanhållen författningsreglering av hela systemet.

VMA-systemet är i dagsläget till stor del reglerat genom avtal och överenskommelser. Då VMA-systemet utgör en viktig del av Sveriges

krisberedskap, befolkningsskydd och ytterst försvarsförmåga ska det enligt utredningen inte överlämnas till avtalsparter att förhandla om. Utredningen föreslår därmed en ny lag och förordning på området som ska reglera grunderna för VMA-systemet.

Lagstiftningen ska ange vilka som är behöriga att begära sändning av viktiga meddelanden till allmänheten, något som tidigare reglerats i avtal. Utredningen föreslår att enbart myndigheter ges behörighet till VMA-systemet. Det rör sig bland annat om kommuner, regioner och myndigheter med särskilt ansvar för fredstida krissituationer och vid höjd beredskap. Lagstiftningen klargör att det är behörig myndighet som ska ta ställning till om förutsättningarna för att begära sändning av ett viktigt meddelande till allmänheten är uppfyllda. Myndigheten ansvarar för vilken information som ska nå ut och ytterst för vilka kanaler som ska användas för sändning.

Utredningen lämnar förslag för en tydligare ansvarsfördelning gällande VMA-kanaler. Utredningen föreslår att ett meddelande som huvudregel ska sändas i radio och tv samt till telefoner. En myndighet kan begära att meddelandet också ska sändas i anläggningar för utomhusvarning, om det bedöms lämpligt. I särskilda undantagsfall kan en myndighet begära att sändning ska ske på annat sätt, till exempel genom endast en av dessa kanaler. Utredningen föreslår vidare att en myndighet ska kunna begära att viktiga meddelanden till allmänheten sänds på andra språk än svenska till telefoner.

Utredningen föreslår att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ges det samordnande ansvaret för VMA-systemet som helhet. Myndigheten ska också ansvara för utbildning och information om systemets olika delar, och ha samma övergripande ansvar för utomhusvarningssystemet som i dag.

Lagen om viktigt meddelande till allmänheten och övriga bestämmelser enligt utredningens förslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Region Stockholms yttrande
Utredningens förslag innebär att det blir tydligare vilken typ av bedömningar som myndigheter ska göra vid begäran av sändning av VMA. Sändning av ett VMA kan begäras när det finns fara för liv eller hälsa samt när det finns fara för omfattande skada på egendom eller miljö.

Region Stockholm anser att det är positivt att ansvarsfördelningen tydliggörs och att det föreslås åligga ansvarig myndighet att göra en bedömning om det finns grund för att begära sändning av VMA.

Region Stockholm ser positivt på att det förtydligas att det är den behöriga myndigheten som äger beslutet om att begära sändning av VMA, och hur detta ska formuleras. Som utredningen framhåller är det behörig myndighet som har att göra risk- och farabedömningen samt lämplighetsavvägningar utifrån den faktiska situationen. Det är också myndigheten som är ytterst ansvarig för informationen.

Region Stockholm tillstyrker utredningens förslag.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Rickard Sundbom
Administrativ direktör

Beslutsunderlag
1. Sammanfattning - Promemorian Viktigt meddelande till allmänheten – en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1)

Beslutsexpediering
1. Justitiedepartementet

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2022-05-03

Sammanfattning

Varnings- och informationssystemet Viktigt Meddelande till Allmänheten (VMA-systemet) syftar till att kunna varna och ge vägledande information vid olyckor, svåra störningar i viktiga samhällsfunktioner och andra allvarliga händelser. Meddelanden som behöver nå allmänheten i samband med sådana situationer, s.k. viktiga meddelanden till allmänheten, är grundläggande för att kunna skydda medborgare och egendom såväl vid allvarliga olyckor i fredstid som under höjd beredskap. VMA-systemet är inte något tekniskt system utan kan beskrivas som en ordning för varning och information till allmänheten genom olika kanaler.

Utredningens uppdrag har bestått i att göra en översyn av VMA-systemet och föreslå en mer sammanhållen författningsreglering av hela systemet som ska vara tillämplig på varning i fred och krig. I översynen har utredningen haft att utgå från det nuvarande systemet.

Utgångspunkter

VMA-systemet har vuxit fram över tid och är till stor del reglerat genom avtal och överenskommelser. Det är i vissa fall oklart hur dessa avtal och befintliga författningsregleringar förhåller sig till varandra.

VMA-systemet ska kunna fungera både i fred och krig för att skydda människor och egendom. Det utgör därför en viktig del av Sveriges krisberedskap, befolkningsskydd och ytterst försvarsförmåga. En så viktig samhällsfunktion bör enligt utredningen inte överlämnas till avtalsparter att förhandla om. Utredningen föreslår således en ny lag och förordning på området som ska reglera grunderna för VMA-systemet. Andra delar av systemet, exempelvis hur sändning av viktiga meddelanden till allmänheten närmare ska gå

till, kan även i fortsättningen behöva regleras i avtal mellan berörda aktörer. Det är nödvändigt eftersom teknikutvecklingen kan kräva snabba förändringar.

Tillämpningsområde

Utredningen föreslår att tillämpningsområdet för viktiga meddelanden till allmänheten ska framgå av lag. Lagstiftningen ska kunna tillämpas för varning och information till allmänheten vid olyckor, allvarliga störningar av den allmänna ordningen eller säkerheten, extraordinära händelser i fredstid, fredstida krissituationer samt vid höjd beredskap. Den ska även tillämpas vid överhängande fara för sådana situationer. Sändning av ett viktigt meddelande till allmänheten ska kunna begäras när det finns fara för liv eller hälsa och vid fara för omfattande skada på egendom eller miljö. Meddelandet ska avse varning eller information som skyndsamt behöver nå allmänheten för att undvika att människor, egendom eller miljö kommer till skada. Lagstiftningen kodifierar i allt väsentligt den ordning som gäller i dag.

Vidare inordnas flyglarmet i VMA-systemet. Sändning av ett viktigt meddelande till allmänheten om flyglarm kan begäras av Försvarsmakten vid överhängande fara för luftanfall. VMA-systemets samtliga kanaler görs tillgängliga vid en sådan situation.

Det förtydligas också att sändning av ett viktigt meddelande till allmänheten om att faran är över kan begäras när den händelse som gett upphov till ett tidigare meddelande är över och fara inte längre föreligger.

Behörigheter

Lagstiftningen ska ange vilka som är behöriga att begära sändning av viktiga meddelanden till allmänheten, något som tidigare reglerats i avtal. Utredningen föreslår att enbart myndigheter ges behörighet till VMA-systemet, eftersom det ger en möjlighet att kommunicera med hela eller delar av landets befolkning genom ett flertal kanaler i samband med mycket allvarliga händelser. Ett meddelande innebär inte endast information om att någonting har hänt eller är på väg att hända, utan i de flesta fall även en uppmaning om vad allmänheten

ska göra för att skydda sig mot farliga händelser eller följderna av dem. Det är ytterst ett ansvar för myndigheter. Vilka myndigheter som är behöriga myndigheter regleras i förordning. Det rör sig bl.a. om kommuner, regioner och myndigheter med särskilt ansvar för fredstida krissituationer och vid höjd beredskap.

Kanaler

De kanaler som finns tillgängliga för sändning av viktiga meddelanden till allmänheten ska framgå av lagstiftningen. Det handlar om sändning i radio och tv, till telefoner och i anläggningar för utomhusvarning. Utredningen föreslår att ett meddelande som huvudregel ska sändas i radio och tv samt till telefoner för att säkerställa att så många som möjligt får del av det. En myndighet kan begära att meddelandet även ska sändas i anläggningar för utomhusvarning, om det bedöms lämpligt. I särskilda undantagsfall kan en myndighet begära att sändning ska ske på annat sätt, t.ex. genom endast en av dessa kanaler. Utredningen föreslår också att en myndighet ska kunna begära att viktiga meddelanden till allmänheten sänds på andra språk än svenska till telefoner.

Skyldigheten för olika aktörer att sända viktiga meddelanden till allmänheten framgår genom avtal och med stöd av särskild lagstiftning, t.ex. radio- och tv-lagstiftningen.

Ansvarsfördelning

Lagstiftningen klargör att det är behörig myndighet som ska ta ställning till om förutsättningarna för att begära sändning av ett viktigt meddelande till allmänheten är uppfyllda. Myndigheten ansvarar för vilken information som ska nå ut och ytterst för vilka kanaler som ska användas för sändning.

Samhällets alarmeringstjänst, SOS Alarm Sverige AB, ska liksom i dag ansvara för att ta emot en sådan begäran och för att vidareförmedla den till dem som ansvarar för sändning i de kanaler som myndigheten har bestämt.

Utredningen har gjort en genomgång av tillgängliga VMA-kanaler och lämnar förslag för en tydligare ansvarsfördelning.

Med stöd av radio- och tv-lagstiftningen finns redan skyldighet för radio och tv-företag att sända viktiga meddelanden till allmänheten. Den föreslagna lagstiftningen innebär inte några förändringar i dessa delar. Det tydliggörs dock hur regleringarna förhåller sig till varandra. Utredningen föreslår också att skyldigheternas omfattning bör ses över och tydliggöras framöver. De närmare formerna för hur sändning ska ske kan även i fortsättningen behöva regleras i avtal med radio- och tv-företagen.

Utredningen föreslår att telefoni som huvudregel ska användas vid sändning av viktiga meddelandena till allmänheten. Genom förslagen klargörs hur lagstiftningen förhåller sig till exempelvis mobiloperatörers skyldigheter att medverka till förmedling av sådana meddelanden. För att göra telefoni till en mer robust och funktionell kanal föreslås att de tekniska lösningarna för telefoni som VMA-kanal bör ses över.

Lagstiftningen klargör också att utomhusvarning är en kanal för sändning av viktiga meddelanden till allmänheten. Kommunerna ska liksom i dag ansvara för sändning i de anläggningar som kommunen förfogar över. För att möjliggöra snabb hantering vid flyglarm föreslår utredningen att Försvarsmakten då ska ansvara för sändningen.

Eftersom VMA-systemet inte är något enhetligt tekniskt system utan bygger på samverkan mellan flera aktörer, är en sammanhållande funktion viktig. Utredningen föreslår att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ges det samordnande ansvaret för VMA-systemet som helhet. Myndigheten ska också ansvara för utbildning och information om systemets olika delar, och ha samma övergripande ansvar för utomhusvarningssystemet som i dag.

Förslagen syftar till att klargöra respektive aktörs ansvar. Genom föreslagen lagstiftning och befintliga författningar förekommer också tillsyn och andra kontrollmekanismer som gör det möjligt att kontrollera att respektive aktör uppfyller sina åtaganden och skyldigheter. Det skapar förutsättningar för att varnings- och informationssystemet ska fungera i både fred och krig.